

»History Workshop«

Om et engelsk forsøg på at gøre historie til fælleseje

Af Kristof K. Kristiansen og Tinne Vammen

»Folk kom gang på gang frem med deres frustrationer. De følte sig fanget i en ghetto, indespærret i stive definitioner på, hvad der er historisk relevante erfaringer, ude af kontakt med andre end deres egen, lukkede og selvtilstrækkelige kreds. Og dog ver det som om de nærrede en fuldstændig modvilje mod at se de handlingsmæssige konsekvenser af deres egen utilfredshed i øjnene; de følte sig fremmedgjorte i forhold til de masser, de ønskede at knytte an til og tjene. De havde slet ingen fornemmelse for, at arbejdere kan forsyne historikeren med kildemateriale... Det var f.eks. utænkeligt, at historikeren kan hjælpe en gruppe arbejdere med at skrive deres fabriks eller fagforenings historie, eller at en lokalgruppe, der slås på sanerings- og boligområdet, måske kunne opnå større politisk styrke ved at skrive en kollektiv selvbiografi. Der var slet ingen fornemmelse af et ventende publikum eller nogen tillid til, at der findes en utilfredsstillet hunger efter historiske oplysninger, som en marxistisk, socialistisk eller antiautoritær historiker kan håbe på at tilfredsstille«.

(*History Workshop. A Journal of Socialist Historians*, nr. 1, 1976, s. 265)

»Har du aldrig spekuleret over, hvordan »almindelige mennesker« levede i gamle dage? Ikke bare folk i bred almindelighed, men måske dine egne forfædre? Har du aldrig ønsket at opfange et glimt af dine døde slægtninges liv, eller at du selv kunne komme tilbage til de tider og få en fornemmelse af, hvordan folk var dengang, hvordan de levede, hvad de holdt af og nød, hvad de var skuffede over og bange for – og allervigtigst, hvad de inderst inde følte og mente om den verden, de levede i?

Jeg har i hvert fald haft den længsel. Så begyndte jeg at tænke: Hvad Søren! Når adelen kan efterspore sine aner flere generationer tilbage, hvorfor skulle almindelige mennesker så ikke kunne gøre det samme. Og med de tanker i hovedet begyndte jeg at skrive de beretninger, du finder i denne bog«.

(Ron Barnes: *A License to Live. Scenes from a Post-War Working Life in Hackney*, 1975, s. 1)

Tilsammen fortæller disse to citater om distance: mellem håndens og åndens arbejdere, mellem »almindelige« menneskers jordnære

spørgsmål om, hvorfra de selv kommer, og hvem de er og specialisternes tavshed eller abstrakte svar. Det første citat er en diagnose af en forsamling venstreorienterede, franske historikere, der i maj 1975 mødtes i Paris for at diskutere, hvordan de kunne skabe et alternativ til den etablerede fagtradition. Det andet citat er hentet fra London-taxachaufføren Ron Barnes' selvbiografi. Fælles for begge er, at forfatterne er tilknyttet et usædvanligt projekt – »History Workshop« (HW) – der gennem det sidste tiår har været under udvikling i England, og som det er denne artikels formål at introducere. Referatet er forfattet af Raphael Samuel og Anna Davin, begge uddannede faghistorikere og drivende kræfter i projektet. Ron Barnes' bog er en af de mange arbejdererindringer, som er vokset frem inden for HWs rammer.

HW er et eksperiment, som af flere grunde fortjener opmærksomhed. Det er et eksempel på de sidste årtiers faglige opbrud inden for engelsk historievidenskab og et ambitiøst forsøg på at demokratisere historisk forskning og formidling. Det er en bestræbelse på at skabe en »folkets historie«, som beskriver og fortolker arbejderklassens historie inden for en marxistisk forståelsesramme; og endelig er det et praktisk forsøg på at mobilisere faghistorikere, arbejderintellektuelle og et historisk interesseret publikum til et samarbejde om og et forsvar for historie som kilde til personlig erkendelse, klasse-mæssig identitet og politisk lære for nutiden.

HW forsøger at slå bro over den formidlingskløft, som der idag eksisterer mellem den akademiske historieforskning og et historisk interesseret, ikke-akademisk publikum. De

Kristof K. Kristiansen, f. 1948, cand.mag. i historie 1979, kandidatstipendiat ved Historisk institut, Københavns universitet 1979.

Tinne Vammen, f. 1942, cand.phil. 1973, forskningsrådsstipendiat tilknyttet til Historisk institut, Københavns universitet 1979.

sidste årtiers faglige udvikling har næppe gjort denne kløft mindre, samtidig med at historikerne i stigende grad har måttet erkende, at de vanskeligt kan konkurrere med massemediernes historieformidling. På trods af at den historiske interesse er større end nogensinde, befinder selve faget sig i en usikker position. Der synes at eksistere en modsætning mellem den viden, forskningen kan tilbyde, og de krav om relevante og tilgængelige historiske indsigter, som findes hos »almindelige« mennesker. HW peger på én mulig løsning på problemet. Det er baggrunden for, at vi på de følgende sider skal forsøge at præsentere projektets karakter og forudsætninger.¹

1. Projektets startpunkt

HW-eksperimentet er blevet til og udviklet udenfor og i opposition til de engelske universiteters historikermiljøer og deres forskningspraksis. Dets start går tilbage til 1967 og til det fagforeningsfinansierede Ruskin College i universitetsbyen Oxford. Ruskin er et af Englands »labour colleges«. Her kan unge arbejdere af begge køn supplere deres skoleuddannelse ved et toårigt studieophold. For mange fungerer studierne som det første skridt på vejen til en højere uddannelse eller som springbræt til poster i fagbevægelsen og arbejderpartierne.

I 1967 udbrød for anden gang i Ruskin College's historie et oprør blandt de studerende. Som det første oprør i 1909 og studenteroprøret, som i 60'erne sprængte sig frem på de engelske universiteter, var det de studerendes kritik, der var den umiddelbare baggrund for oprøret. Kritikken gjaldt uddannelsens indhold, undervisnings- og eksamensformerne og institutionens patriarkalske le-

delsesforhold. Men der var også en ekstra komponent: Mange studerende følte, at undervisningen var en indføring i normer og tænkemåder, der lå fjernt fra deres tidligere erfaringer. De opfattede undervisningen ikke blot som en indlæring af neutrale færdigheder og facts, men også en indoktrinering i borgerlige normer, som satte skel mellem dem selv og deres klasse og baggrundsmiljø.²

Inden for faget historie gik en gruppe studerende i gang med at organisere alternativ undervisning sammen med deres lærer Raphael Samuel. På daværende tidspunkt måtte undervisningen foregå i det skjulte p.g.a. ledelsens modstand. Indføringen i historie havde hidtil bestået i en helt traditionel generel stofindterpning efter et obligatorisk pensum. Nu lagde man i stedet undervisningen til rette ud fra et eksemplarisk princip. D.v.s. ud fra de faglige og politiske problemer og emner, som deltagerne selv følte som påtrængende, og som ofte lå i forlængelse af deres tidligere praktiske erfaringer. Undervisningens tilrettelæggelse ud fra dette princip førte over i en studenterforskning, der ofte var baseret på ret omfattende arkivalske undersøgelser, f.eks. af de studerendes hjemby, skoles, fagforenings eller erhvervs historie. Som det er kendt fra problemorienteret undervisning, førte disse afgrænsede undersøgelser til en beskæftigelse med stadig større stofområder og en dybere interesse for faget. Men vigtigt er det at pointere, at denne selvstændige forskningsaktivitet også rummede videnskabelige og politiske kvaliteter udover de pædagogiske. I kraft af deres praktiske viden og erfaringer, f.eks. om et erhvervs tekniske og organisatoriske forhold, kunne de studerende tilføre deres egne undersøgelser indsigter, som den professionelle historiker ikke besad. Politisk kunne analyserne tjene som kilde til en ny personlig

1. Ud over projektets publikationer bygger artiklen på interviews med Samuel og Davin i 1977. Dele heraf har været trykt i »History Workshop – et engelsk forsøg på samarbejde mellem arbejdere og akademikere«, *Information* 2/1-78. Samuel har selv i foredragsform redegjort for eksperimentet og dets baggrund. Dette er aftrykt (på engelsk) i *Kritiske Historikere* 1978: 1, s. 37–63.

2. Dette problem har i det hele taget til stadighed været diskuteret på Ruskin. I 1909 aktionerede studenterne således under det ironiske slagord »Lider du af klassebevidsthed – så tag til Oxford og bliv kureret«. Cit. efter R. Williams: *Politics and Letters*, London 1979, s. 79. Williams giver selv en stærkt kritisk fremstilling af forholdene i 1950'erne, hvor han beskæftigede sig med arbejderundervisning (s. 78–93).

og klassemæssig identitetsfølelse og sætte et historisk perspektiv på aktuelle levevilkår og arbejdskampe. Endelig medvirkede nedbrydningen af faghistorikernes monopol på at skrive »rigtig« historie til en værdifuld afmytologisering af den historiske forskningsproces. Denne enhed af faglige, politiske og personlige hensyn og erfaringer kom også til at danne grundlag for den videre udbygning af projektet.

2. Week-endmøder og lokale HW-grupper

For at skaffe større råderum indadtil og lægge studenterforskningen frem for et bredere publikum af faghistorikere og historisk interesserede er der siden 1967 hvert år blevet afholdt week-endseminarer med op til 2000 deltagere på Ruskin College. Disse møder og de pjecer, som finansieres af overskuddet herfra, har spredt kendskabet til aktiviteterne og fungeret som inspirationskilde.

I løbet af det sidste årti er omkring 15 HW-grupper blevet dannet i en række storbyer, bl.a. i London, Manchester og Birmingham, samt – uden for Englands grænser – i Glasgow og Dublin. I London har der været grundlag for at nedsætte grupper i arbejderkvarterer som Somers Town, East End og Hackney. Projektet er decentralt opbygget, og de lokale grupper arbejder selvstændigt i forhold til hinanden med møder og udgivelser som bindeled. Rekrutteringen til grupperne er bred: akademikere og arbejdere og funktionærer af begge køn. Ikke alle grupper består af voksne. I Manchester findes der f.eks. en gruppe af skolelærere og -elever.

De lokale HW-gruppers arbejde handler sædvanligvis om lokalsamfundets eller sider af den lokale arbejderklasses historie. Som eksempel på aktiviteterne kan en af HW-grupperne i London nævnes. Med Workers Educational Association som ramme er en gruppe af professionelle og ikke-professionelle historikere gået igang med at opbygge »the people's autobiography of Hackney«. I Hackney, der er et østlondonsk arbejderstrøg, indsamles erindringer blandt

de ældre beboere med henblik på senere udgivelse. Gennem en serie af individualhistoriske beretninger vil man belyse arbejdetilværelsen i kvarteret i dette århundrede. Indsamlingen af materiale til denne »kollektive selvbiografi« sker dels via båndinterviews, dels ved at HW-gruppen overtaler mennesker til at nedskrive deres livshistorier og sidenhen er behjælpelig med at redigere og udgive dem. Hidtil har gruppen udgivet en halv snes pjecer og 2 erindringsantologier, der har været store salgssuccesser i Hackney. Også arbejdet i de øvrige grupper har resulteret i en lang række lokalhistoriske pjecer, som er blevet solgt uden om de gængse publicerings- og distributionskanaler i et oplag på ca. 2000.

Ved de lokale HW-gruppers mødevirkosomhed lægges der stor vægt på at blande fag- og amatørhistorikere og folk, der fra deres erhverv eller faglige og politiske arbejde kan tilføre diskussionerne et nutidsperspektiv. Frem for det timelange, lærde foredrags envejskommunikation foretrækkes korte oplæg og dialog mellem historikere og mødedeltagere; og mødetemaerne illustreres undertiden med musik og sang, film og lysbilleder.

3. Den gensidige læreproces

Et af de mest spændende træk ved HW er det aktive forsøg på at nedbryde afstanden mellem fag- og amatørhistorikere. Nu savnes der ikke traditioner for akademikere-arbejdersamarbejde i England. I det hedengangne »Plebs League« og i »Workers' Educational Association« (WEA) har socialistiske historikere spillet en ofte fremtrædende rolle. Det gælder eksempelvis R. H. Tawney, G. D. H. Cole og Asa Briggs. Og det er stadig således, at voksenundervisning inden for institutioner, der har tilknytning til arbejderbevægelsen, fungerer som et naturligt mødested for universitetsfolk og arbejdere. Også det engelske kommunistpartis historikergruppe (se nedenfor) har tradition for et sådant samarbejde. I HW er man imidlertid gået ud over det traditionelle lærer-elev forhold, der trods alt også har domineret arbejderundervisningen. Intentionen er, at samarbejdet skal ske på lige

fod som en gensidig læreproces, hvor parterne bruger og respekterer hinandens viden og særlige erfaringer.

Dette demokratiske krav er en konsekvens af nogle få, elementære indsigter: Historieforskning og -formidling kan ikke være »objektiv« i betydningen »hævet over samfundet«. Der er sammenhæng og vekselvirkning mellem vore tolkninger af fortid og nutid. Nutiden stiller bestemte problemer på historikernes dagsorden som væsentlige. I de spørgsmål, problemerne rejser, og i de svar, de afløder, formuleres ideer og synspunkter, der er med til at definere vores stillingtagen til den aktuelle virkelighed og vores forestillinger om andre måder at handle og leve og organisere fremtidens samfund på. Men fordi der findes forskellige køn og klasser i samfundet og dermed også forskellige erfaringer, behov og interesser, så har spørgsmål og svar nødvendigvis ikke samme brugsværdi for alle. Historieforskning og -formidling kan m.a.o. ikke isoleres fra de politiske og ideologiske modsætninger her og nu. Men det betyder dog ikke, at der ikke findes videnskabelige normer, som alle parter må overholde.

For den socialistiske faghistoriker er det et problem, at det faglige normsæt og universitetetsmiljøernes sociale isolation og snæverhed trods al god vilje næsten automatisk skaber en kløft mellem politisk engagement og videnskabelig praksis. Valget af historiske temaer og måden, de skildres på, har meget ofte en tendens til at foregå alene på det faglige miljøes præmisser og uden hensyn til en bredere læserkreds' ønsker og behov.

Den utopi, der er styrende for HW-projektet er, at det i sidste ende må være »folket« selv, der skriver og fortolker sin egen historie. Faghistorikerens opgave er at stille sin håndværkermæssige kunnen til disposition. Hvad hun eller han til gengæld opnår, det er at skulle begrunde relevansen af sin forskning for andre end indforståede fagfæller. Denne gensidige læreproces kan, ifølge Samuel, foregå således på det helt konkrete plan:

»Som akademikere kan vi hjælpe arbejdere med at finde fremt til kildemateriale, som de må have fat i for at studere de emner, de vil igang med. Vi kan i det hele taget medvirke til at afmystificere arkiver og biblioteker. Vi diskuterer og kritiserer arbejderhistorikernes formuleringer og fremstillinger, så vi ved fælles hjælp kan finde ud af, om konklusionerne er i overensstemmelse med kilderne bærekraft, om noterne er i orden etc. Her overfor har arbejderne i vores redaktionskollektiv til stadighed tvunget os til at tage stilling til den politiske relevans af vores egen forskning. De har peget på nye emner, som burde tages op, og de har slået ned på overflødig og indforstået akademikerjargon. Det er i det hele taget slående, hvor mange af vore »deltidshistorikere«, der er i stand til at skrive meget mere originalt og læseværdigt end traditionelle akademikere. Deres sans for historieskrivningens litterære og formidlingsmæssige sider er tit mere veludviklet.«³

4. Værkserie og tidsskrift

Inden for de seneste år har der været basis for en bredere anlagt publikationsmæssig offensiv. I 1975 udkom første bind i *History Workshop Series* på forlaget Routledge og Kegan Paul. Starten på serien er et skifte over mod professionelle publikations- og distributionsformer som supplement til de mere upretentive, som hidtil har været benyttet. Der er plan om at udgive 14 bind, som i tematiseret antologiform skal behandle et bredt spektrum af emner inden for arbejderklassens historie. Serien redigeres af Raphael Samuel i samarbejde med Anna Davin. Foruden de to bind, som indtil dato er udkommet – *Village Life and Labour* (1975) og *Miners, Quarrymen and Saltworkers* (1977) – vil endnu nogle bind have arbejderklassens arbejdsforhold som hovedtema. Andre skal behandle barndommens og familiens historie, arbejderkultur, skole- og uddannelseshistorie m.v.

Udover Samuel, der har skrevet tre større afsnit i de to antologier, er samtlige bidrag skrevet af Ruskin-studerende.

Også i redaktionen af tidsskriftet *History Workshop. A Journal of Socialist Historians*, der siden starten i 1976 er udkommet med 7 numre (oplag 3500) indgår der tidligere Ruskin-

3. Jvf. interviewet omtalt i 1.

HISTORY WORKSHOP NOTES AND MEETINGS

If you would like help or advice in organising a local History Workshop, write or phone Raphael Samuel, 19 Elder Street, Spitalfields E1 (01-247 2576). If you are holding a Workshop, please let us know in time to inform readers.

ART AND SOCIETY WORKSHOP. Saturday-Sunday 3-4 June 1978. Navigation School, City of London Polytechnic, Minorities/Tower Hill, EC3. Paper include, John Gorman, Trade Union Banners; Gordon Fyfe, Art Exhibitions in 19thc England; Toshio Kusamitsu, Great Exhibitions before 1851; Belinda Loftus, Images in Conflict: Northern Ireland; Tim Mason, John Heartfield and photo-montage; John Heskett, Design in Nazi Germany; Louis James, Cartoonists' perspective on Victorian social life: the work of George Cruikshank; David Logan, Art and the Labour Movement; Clive Sanger, London art workers in the 1820s. Tickets (limited to 250) £2 from Hannah Mitchell, 78 Bartholomew Rd, Kentish Town, London NW5.

LEWISHAM HISTORY WORKSHOP. Saturday 10 June 1978, Lee Centre, 1 Aislbie Rd, London SE12 10 a.m.-6 p.m. The lower middle class in Lewisham; Edwardian Deptford; Honor Oak estate between the wars; Downham estate between the wars; Lewisham Trades Council. Tickets, 50p from Steve Williams, 27 Downderry Rd, Downham, Bromley, Kent (01-698 8612).

SOUTH-EAST LONDON WOMEN'S HISTORY WORKSHOP. Saturday 1 July 1978, Goldsmith's College, New Cross, 2-6 p.m. Deborah Thom, Women at Woolwich Arsenal; Anna Davin and Frances Widdowson, Women's history; open session: oral history in South-east London. Tickets (free) from Anna Davin, 71 Balfour Street London SE 17 (01-703-5275)

SOUTH YORKSHIRE HISTORY WORKSHOP. Sheffield Polytechnic, 7-8 October 1978. Class struggle and the Yorkshire miners, 1844-1972. John Baxter, South Yorkshire in 1844: the labouring Prometheus breaks his chains; Pat Spaven, Continuities in struggle, 1854-93; Jim Macfarlane, The Yorkshire Miners and Taff Vale: the bag-muck strike at Denaby Main and Cadeby collieries, 1902-3; Patrick Renshaw, The general strike of 1926; Arthur Scargill, Yorkshire in the 1972 miners' strike; Dave Douglass, Pit songs. Plus workshop groups on culture communities; nationalization; strikes in war-time. Tickets (free) and information from Paul Turner or John Baxter, Dept of Economic History, University of Sheffield, Sheffield 10.

EAST LONDON HISTORY WORKSHOP 3. Hoxton Hall, Hoxton Street, N1, 14-15 October 1978. Education and childhood in East London. Stan Newens MP, childhood in Bethnal Green; Colm Kerrigan, Catholic schools in East London, 1800-1977; Kathy Hodgkin, Central Foundation School, Spitalfields; Henry Wilks, George Green's grammar school, Isle of Dogs; Raphael Samuel, childhood and schooling in the Jago; Danny Connolly, St Patrick's, Wapping. Dame schools, ragged schools, Jews' schools. Tickets £1.50 (Tower Hamlets 50p) from Colm Kerrigan, Old Ford Junior School, Wright's Rd London E3.

Uddrag af de annoncerede lokalmøder i HW nr. 5. Som det fremgår er der en betydelig spredning både m.h.t lokalgruppes geografiske placering og de emner, der behandles.

studerende. Nogle af disse er idag vendt tilbage til deres oprindelige arbejde eller blevet fagforeningsfunktionærer, andre er blevet professionelle forskere eller engageret i vokseundervisning for arbejdere. Det er desuden værd at lægge mærke til, at omkring halvdelen i tidsskriftredaktionen på ti personer er kvinder.

Der er altså lagt vægt på at skabe et bredt samarbejde mellem mennesker med ret forskellig social baggrund og arbejdsmæssige erfaringer. Også politisk er der tale om en

betydelig bredde. Redaktionskollektivet og bidragerne til værkserien og tidsskriftet kan bedst betegnes som en anti-kapitalistisk front. Fronten omfatter uorganiserede marxister, folk der er medlemmer af kommunistpartiet og arbejderpartiets venstrefløj, aktive fra fagbevægelsen og de ekstraparlamentariske bevægelser med tilknytning til det nye venstre, såsom kvindebevægelsens socialistisk-feministiske grupperinger. Som redaktionskollektivet selv formulerer det, er deres socialisme »hverken profetisk eller eksklusiv og bestemt

ikke sekterisk« (nr. 1, s. 3). Projektdeltagerne forskellige sociale baggrund og bredden i deres politiske engagementer giver løfte om, at HW-publikationerne kan nå et stort publikum og mange institutioner og organisationer, som kan øve indflydelse og bidrage med erfaringer og impulser til den redaktionelle linje. Men netop bredden i projektet giver naturligvis også stof til konflikt omkring faglige og politiske spørgsmål. Åbne modsætninger synes man hidtil at have undgået, men i den hidtidige udgivelsespolitik fremtræder dog skjulte spændinger i de ret forskellige indfaldsvinkler på historien, som præger bidragene. Det er et forhold, vi vender tilbage til.

Tidsskriftets form er ret utraditionel. Den egentlige primærforskning udgør kun omkring 1/3 af de ca. 250 tættrykte sider, det enkelte nummer består af. Praktiske oplysninger har fået en fremtrædende plads. Det drejer sig bl.a. om information om afholdelse af møder, lokale »workshops«, om udstillinger og organisationer, samt arkiver, biblioteker og museer, der er ramme omkring en beskæftigelse med arbejderklassens historie. Der bringes også en løbende bibliografi over nyere lokalhistoriske publikationer, oplysninger om internationale socialistiske tidsskrifter, om antikvarier med historisk speciallitteratur m.v.

Det er naturligvis aktiviteterne i selve England, som er sat i centrum, men den internationale dækning er overraskende stor. Blandt museumsintroduktionerne kan man i nr. 3 f.eks. finde en omtale af folkelivsforskningen i Norge og Sverige. Den geografiske spredning ses også i de kritiske og kommenterede mini-kildeudgivelser, der er et af tidsskriftets utraditionelle elementer. Her kan bl.a. nævnes et interview med en canadisk eskimo om koloniseringens følger (nr. 1), en rapport fra det russiske social-revolutionære parti (forfattet 1907-08) om bøndernes forhold (nr. 4) og et hidtil utrykt afsnit af en New-Yorker politibetjents dagbog fra 1850-51 (nr. 7).

Historisk formidling før og nu tages også op. I nr. 1 er der f.eks. en artikel om historiske børnebøger, og i hvert nummer indgår en fast

rubrik om undervisning i historie, »History on Stage« og »History on Film«. I de sidste to rubrikker drejer det sig ikke blot om omtale af aktuelle halv- eller heldokumentariske forestillinger, men også om teater- og filmhistoriske problemer og film og teaters rolle i arbejderkulturen. Også på andre områder inddrages utraditionelt kildemateriale. I nr. 1 behandles den mundtlige overleverings værdi som kilde til lokalhistorie. Nr. 6 indeholder en række bidrag om billedkunstens skiftende politiske og ideologiske indhold. Dette tema illustreres bl.a. ud fra tidlig viktoriansk karikaturtegning, nazistisk kunst og arkitektur, samt kønsrolleopfattelser i socialistiske billeder og skulpturer.

Tidsskriftet indeholder ingen anmeldelses-sektion i gængs forstand, men rubrikken »Enthusiasms«. Navnet angiver, at det drejer sig om anbefalinger og positive oplevelser, som bidragsyderne har haft ved læsningen af bøger og tidsskrifter, som langtfra altid er snævert historiske. Her kan man f.eks. i nr. 4 finde en kort introduktion til Vilhelm Mobergs forfatterskab. Fra nr. 3 er denne rubrik blevet suppleret med en sektion med forskningsoversigter eller længere anmeldelser af enkelte fremstillinger.

Rubrikken »Work in progress« lægger op til, at fag- og amatørhistorikere fortæller om deres igangværende studier, om baggrunden for emnevalg, kildeforhold, problemer og glæder under arbejdet m.v. Som denne række eksempler viser, lægges der megen vægt på, at tidsskriftet dels kan fungere som et arbejdsredskab for læserne, dels belyse de mange forskellige måder, som historie udforskes og formidles på.

5. Fagpolitiske forudsætninger

HWs akademiske islæt må ses på baggrund af yngre marxisters utilfredshed med den måde, hvorpå den ældre marxistiske forskergeneration har ladet sig integrere i universitetsmiljøerne. Det er dog samtidig vigtigt at understrege, at projektets faghistorikere vedkender sig arv og gæld i forhold til såvel den marxistiske som den radikalt-demokratiske for-

skningstradition i engelsk historie. Et slående træk ved engelsk åndsliv er, at marxismen næsten ikke øvede nogen indflydelse før 1930'erne, men at der derefter fremkom en meget bred og indflydelsesrig tradition. De fabianske socialisters etablerede position som forskningsmiljøets socialistiske intelligens hører sammen med arbejderpartiets ideologiske og politiske bredde blandt årsagerne til marxismens sene indflydelse og til revolutionære grupperingers vanskeligheder med at opnå et dybere rodfast i den engelske arbejderklasse. Men derudover har også universiteternes traditionelle konservative og klerikale præg og den teoriskyhed, som var typisk for uddannelserne, været vigtige faktorer.⁴

I England er den faglige professionaliseringsproces slået senere igennem end i de fleste andre vesteuropæiske lande. Den systematiske forskeruddannelse, som Ranke og hans elever fik indført i Tyskland allerede omkring midten af 1800-tallet, vandt først indpas i mellemkrigstidens England og da i afsvækket form. Engelske faghistorikere har på godt og ondt været ret uberørte af det historisk-kritiske gennembrud på kontinentet, den efterfølgende strid om historieforskningens videnskabelige karakter og etableringen af de moderne samfundsvidenskaber som sociologi og nationaløkonomi. Engelsk historievidenskab har indtil dette århundredes midte været præget af en pluralistisk common-sense empirisme. De faglige normer betonedes en elegant, essayistisk skrivemåde. Kravene til pæntlig og kritisk dokumentation og stringent begrebsbrug kom i anden række. Traditionens svagheder er indlysende, men den har alligevel haft positive følger: den

faglige socialisering har ikke været så ensidig som på kontinentet, og »kættene« har haft bedre eksistensvilkår. Hertil kommer, at den formidlingsmæssige træning har øget det i forvejen store publikum for engelsksproget historisk litteratur og givet mange forskere et økonomisk alternativ til en institutionel binding og en mulighed for at slippe udenom universiteternes gængse meriteringskrav.

Disse træk begrundes delvis af marxismen, da den under indtryk af 1930'ernes krise endelig nåede England, fik så stor gennemslagskraft, og at de radikaliserede forskere derefter overhovedet fik mulighed for at komme til orde. Som følge af den manglende tradition for teoretisk debat, kom marxismen til at virke som et meget stærkt videnskabeligt redskab. Slående er eksempelvis i Christopher Hills og Eric Hobsbawms tidligste artikler fra 1940'ernes begyndelse den aggressive selvtillid, hvormed de udfordrer modstandere til at stille op til kamp på »neutral« videnskabelig slagmark. Karakteristisk er også, at da Hill og Hobsbawm sammen med progressive fagfæller i 1952 oprettede det socialhistoriske tidsskrift *Past and Present*, så fik det den polemiske undertitel *Journal of Scientific History*.

Den ældre generation af marxistiske historikere – udover Hill og Hobsbawm kan især Rodney Hilton, E. P. Thompson, J. Saville og V. Kiernan, samt A. L. Morton og G. Rudé fremhæves – var næsten alle medlemmer af kommunistpartiet, hvor de i 1946 organiseredes i »The Historians' Group of the Communist Party«. Gruppen, der stadig eksisterer, var frem til partisplittelsen i 1956 et aktivt forum for faglig debat. Rent kvantitativt kom det til udtryk i udgivelsen af 34 fremstillinger

4. Omtalen af den engelske tradition er af pladshensyn her begrænset til stikord. Egentlige diskussioner kan findes i G. G. Iggers: *Moderne historievidenskab*, Suenson 1980, kap. 4: 5 og G. Stedman Jones: »History: The Poverty of Empiricism« i R. Blackburn (ed.): *Ideology in Social Science*, London 1972, s. 96–115. På trods af marxismens sene gennemslag har der allerede fra 1870'erne eksisteret en stærk anti-kapitalistisk tradition inden for engelsk forskning – bl.a. repræsenteret ved Toynbee (sen.), Thorold Rogers og Tawney. Denne ældre forskning lagde grunden til den senere omfattende debat mellem »pessimister« og »optimister« angående de sociale følger af den industrielle revolution.

og 120 artikler om historiske emner i løbet af tiåret.⁵

Selvom denne forskning blev til, mens kommunistpartiet domineredes af stalinistisk ortodoksi, virker resultaterne den dag i dag påfaldende udogmatiske og »moderne«. Som Hobsbawm har fremhævet i en artikel om gruppen, så førte dens marxismeforståelse »aldrig til en reduktion af historien til en simpel økonomisk eller »klasse-interesse« determinisme eller til en undervurdering af politiske og ideologiske forholds betydning«. ⁶ Gruppen søgte at afdække samspillet mellem økonomiske, politiske og ideologiske faktorer. Dog blev hovedvægten lagt på udforskningen af den traditionelt oversete engelske underklasses levevilkår og med tyngdepunkt i begivenheder, hvor klasse modsætninger var tilspidsede, f.eks. bondeoprøret 1381, den borgerlige revolution i 1640 og parlamentsreformen i 1832. Påfaldende ved gruppens arbejde er imidlertid manglen på analyser af Englands udvikling i dette århundrede, et emne, der dog skulle føles påtrængende netop for marxister. Hobsbawm tilskriver denne »ude-ladelse« gruppens hensyn til partiledelsens ønske om at fastholde et billede af kommunisterne som en central faktor i den politiske kamp – en opfattelse, gruppen ikke kunne finde videnskabeligt belæg for.⁷

Når marxisterne foretrak de ældre perioder, var årsagen hertil også ønsker om at undgå en altfor direkte politisk konfrontation med deres borgerlige kolleger. Den intolerante og konservatisme, som i 1950'erne fulgte i kølvandet på den kolde krig, ramte nok England mindre brutalt end de fleste andre vestlige lande. Universitetsansatte marxister blev ikke afskediget uden videre som i USA, men

deres position var sårbar, advancementsmulighederne begrænsede. I de mange faglige angreb, som især Hill, Hobsbawm og Hilton udsattes for i 50'erne og begyndelsen af 60'erne, spillede påpegningen af deres fagpolitiske udgangspunkt ofte en mere fremskudt rolle end forsøg på en konkret videnskabelig tilbagevisning af deres resultater. Den generelle anerkendelse, de idag nyder, er kun langsomt vundet gennem en omfattende og minutøs produktion, der efterhånden sekunderedes af en lang række elevs arbejder.

Da den nymarxistiske bølge slog igennem i 1960'erne kunne den derfor nyde godt af, at marxismen allerede var etableret, i det mindste i historieforskningen, som videnskabeligt legitim teori og metode og selvstændig forskningstradition. »Det nye venstre« erkendte sin gæld til »det gamle venstre«, men man kritiserede, at »det gamle venstres« kamp for videnskabelig anerkendelse havde haft omkostninger i form af akademisk apolitiserings og empiristisk perspektivløshed. Ungarn-opstanden og den sovjetiske indgriben havde allerede i 1956 splittet den ældre gruppe af marxistiske historikere, hvor bl.a. E. P. Thompson, Christopher Hill og J. Savigille meldte sig ud af kommunistpartiet. Konflikten mellem »det gamle« og »det nye venstre« stak dog dybere. Fra 1960'ernes midte og indtil ca. 1970 har der været ført hede og lange debatter i politisk-teoretiske tidsskrifter som *Socialist Register* og *New Left Review*. Her har historikere som Thompson, Gareth Stedman Jones, Tom Nairn og Perry Anderson fremlagt forskellige opfattelser af såvel historiske og teoretiske problemer som af aktuelle politiske problemer og en socialistisk strategis indhold og muligheder. Igen-

---

5. Jvf. E. Hobsbawm: »The Historians' Group of the Communist Party« i M. Cornforth (ed.): *Rebels and Their Causes*, London 1978, s. 21–48. Den fyldigste behandling af særtrækkene ved den engelske marxistiske forskning foreligger i *Radical History Review* 19, 1978–79 (temanummer med titlen »Marxism and History: The British Contribution«; rummer bl.a. artikler om Williams, Thompson og Hobsbawm samt interview med sidstnævnte). På dansk foreligger to kortere introduktioner: A. O. Olsen og K. R. Olsen: »Nogle tendenser i dansk og engelsk historieskrivning«, *Teori og Praksis* 7, 1977, s. 327–43 og R. Bækholm: »Introduktion til en engelsk tradition«, i P. Behrendt m.fl. (red.): *Litteratur og historie*, København 1979, s. 54–66.

6. Jvf. Hobsbawm: »Historians' Group«, s. 38.

7. Jvf. interviewet i *Radical History Review*, s. 117.

nem de senere år er fronterne dog tøet noget op.⁸ *New Left Review* og det tilhørende forlag New Left Books har systematisk og omfattende introduceret den kontinentale marxismedebat i England, og de ældre marxister har ikke været upåvirkede heraf. Til gengæld har »det nye venstre« neddæmpet sin aggressive polemik og stærke teoridyrkelse.

Flere af HWs drivende kræfter har taget aktivt del i disse kontroverser. Raphael Samuel har eksempelvis gjort hele udviklingen med. Som teen-ager var han medlem af kommunistpartiets historikergruppe, men brød med partiet i 1956. Han studerede under Christopher Hill og var en af initiativtagerne til *New Left Review*.

Set i lyset af den aktuelle kontinentale, marxistiske debat, der har været domineret af kapitallogiske og althusserianske teordiskussioner på et højt og svært tilgængeligt abstraktionsniveau og præget af store problemer med at udmønte teorierne i konkrete analyser, så fremstår den angelsaksiske, marxistiske historieforskning fra 1930'erne til idag trods alt med et grundlæggende enhedspræg: Positivt i form af en udogmatisk og ikke-sekterisk åbenhed, i bestræbelserne på at gøre den totale livssammenhæng til genstand for analyse og i forsøget på at forankre de historiske teorier i konkret empiri og gøre fremstillingsformen tilgængelig for en bred læserkreds. Negativt i form af en vis teoretisk skyhed og utilbøjelighed til at anlægge egentlige makroperspektiver på de studerede emner.

Disse træk genfindes også inden for HW.

6. Tematiske hovedlinjer

Hvad er nu karakteristisk for det faglige indhold i værkserien og tidsskriftets empiriske bidrag? Tematisk er det arbejderklassens – mere end arbejderbevægelsens – historie, der står i centrum. *Village Life and Labour* og *Miners, Quarrymen and Saltworkers*, de to første

bind i værkserien, bevæger sig ligesom de fleste af tidsskriftsartiklerne inden for samme geografiske og kronologiske ramme: England og Wales i det 19. og tidlige 20. århundrede. Enkelte bidrag indeholder dog udblik til andre perioder og andre samfund. Det gælder Rodney Hiltons »Origins of Capitalism« (nr. 1) Tim Masons dobbeltartikel om kvindernes forhold i nazitidens Tyskland (nr. 1 og 2) og Charles van Onsels »Randlords and Rotgut, 1886–1903: an essay on the role of alcohol in the development of European imperialism and southern African capitalism« (nr. 2), for nu at nævne nogle af de vægtigste.

I værkseriens artikler rettes søgelyset mod »glemte« grupper af arbejdere, d.v.s. lønarbejdere inden for brancher og erhverv, som historikere med speciale i arbejderbevægelsens historie sædvanligvis har negligeret. Det drejer sig her om landarbejdere og mennesker, der fik deres udkomme ved saltudvinding og den daglige dont i kulminer og stenbrud. Disse grupper blev først ret sent mobiliseret til den faglige og politiske arbejderbevægelse; et forhold, som er med til at forklare, hvorfor »labour historians« ikke hidtil har viet dem megen interesse. Artiklerne understreger bl.a. den kendsgerning, at faglig og politisk organisering først og fremmest var et byfænomen og kun omfattede en minoritet af arbejderklassen i den engelske agrar- og industrikapitalismes første faser. Som flere af artiklerne illustrerer, var den manglende organisationsbevidsthed imidlertid ikke identisk med manglende kampberedskab og gruppesolidaritet. Netop solidariteten var en væsentlig forudsætning for, at de omhandlede arbejdere kunne bevare en relativ selvstændighed over for arbejdsgiverne, bl.a. m.h.t. at regulere adgangen til erhvervet, fastlægge arbejdsprocesserne og arbejdstempoet.

Indirekte i værkseriens artikler, direkte i Raphael Samuels tidsskriftartikel »The Workshop of the World: Steam Power and Hand Technology in Mid-Victorian Britain« (nr. 3) revideres i flere henseender det billede

8. Hovedindlæggene i striden har været E. P. Thompson: »The Peculiarities of the English«, *The Socialist Register* 1965, London 1965, s. 311–62 og »An Open Letter to Leszek Kolakowski«, *The Socialist Register* 1973, London 1974, s. 1–101; og heroverfor P. Anderson: »Socialism and Pseudo-Empiricism«, *New Left Review* 35, 1966, s. 2–42.

af den økonomiske udvikling i verdens første industriland, som efterlades i økonomisk historiske fremstillinger, der ofte fremhæver de »moderne« træk ved denne udvikling. HW-bidragene illustrerer den økonomiske udviklings ujævne karakter og de meget store forskelle, der kunne være fra egn til egn, erhverv til erhverv, hvad angik produktionsformer, teknologisk niveau, kapital- og arbejdskraftkoncentration m.v.

Det stærke kvindeislet i tidsskriftets redaktionskollektiv har sat sit præg på stofvalget. Det viser sig ved, at familiens historie er taget op som en central livssammenhæng, herunder som en arbejdsplads for arbejderkvinders lønnede og ulønnede aktiviteter. Det ses også i, at en række artikler behandler arbejderklassens historie ud fra et kvindeperspektiv. Tre overordnede temaer præger de kvindehistoriske indslag. For det første en beskæftigelse med kvindearbejdet og kønsarbejdsdelingen i engelske landbrug, der er behandlet af Jennie Kitteringham i »Country work girls in nineteenth-century England« og af Michael Roberts i »Sickles and Scythes: Women's Work and Men's Work at Harvest Time« (nr. 7). For det andet er moderskabets og seksualitetens vilkår et fremtrædende tema. Prostitution tematiseres af Colin Jones som særligt kvindeerhverv og eksempel på udenoms-ægteskabelig seksualadfærd. Jones behandler prostitutionens socio-økonomiske rødder, de »faldne« kvinders erhvervsvilkår og lokale myndigheders og filantropiske institutioners politik over for disse kvinder i det 18. århundredes Montpellier (nr. 6). I to artikler (nr. 4) forsøger henholdsvis Angus McLaren og Patricia Knight at indkredse den engelske arbejderklassens værdier og holdninger m.h.t. familiestørrelse og børnebegrensning i det 19. og tidlige 20. århundrede og de konkrete former for prævention og abort, som stod til disposition. I »Imperialism and Motherhood« (nr. 5) ser Anna Davin en sammenhæng mellem Englands befolknings- og militærpolitiske interesser omkring århundredskiftet og samme tids ideologiske opvurdering af moderskabet. Spørgsmålet om den politiske interesse i at fastholde kvinder i moderrollen inden for et patriarkalsk domineret

familiemønster står ligeledes centralt i Tim Masons grundige dobbeltartikel om kvinde-situationen i Tyskland 1925–1940 (nr. 1 og 2), set i sammenhæng med den øvrige samfundsudvikling. Endelig er det tredje kvindehistoriske hovedtema kvinder som »sociale tabere«. Dette perspektiv er ikke blot tilstede i Jones' føromtalt artikel, men også i Pat Thaness oversigtsartikel om de bistandsformer, som den engelske 1800-tals fattiglovgivning kunne tilbyde enlige mødre og arbejdsløse kvinder i nød (nr. 6).

Karakteristisk for det faglige indhold er således interessen for under- eller arbejderklassens »glemte« grupper og for kvinder såvel som mænd. Typisk er også, tydeligst i værkserien, en forkærlighed for at behandle de historiske temaer i en lokal- eller regionalhistorisk sammenhæng, der dog suppleres af enkelte mere generelt anlagte analyser. Et træk, der genfindes i både værkserie og tidsskrift er en udpræget tilbageholdenhed m.h.t. at inddrage eller basere analyserne på kvantitativt kildemateriale. De kvalitative kilder står decideret i centrum. Hertil hører bl.a. erindringsstof, som navnlig værkseriens artikler trækker på. Det repræsenterer som nævnt også hovedindholdet i HWs lokalhistoriske pjecer.

Perspektivet i at indsamle og anvende arbejdererindringer er mangesidet. Det er et velkendt fænomen, at arkiver og biblioteker sædvanligvis er fattige på kildemateriale, hvori fortidens underklasse kommer direkte til orde. Gennem indsamling af erindringer, båndinterviews o.lign. kan historikere skabe et kildemateriale for eftertiden. Arbejdererindringer kan f.eks. være af væsentlig værdi som kilde til den menige arbejders livshistorie og selvforståelse og som korrektiv til arbejderledernes autobiografier. Arbejdererindringer kan også give en mulighed for at bryde med hovedreglen om, at »almindelige« arbejdere fortrinsvis skildres med udgangspunkt i kilder, der fortæller om deres objektive situation eller gør dem til objekter for love, institutioner, organisationer etc., men er stumme, når det drejer sig om at vise selvsamme arbejdere som handlende individer med bestemte behov, interesser, forestillinger og drømme. Sel-

ve meddelersituationen kan utvivlsomt også give mennesker, der normalt ikke vil efterlade sig andre skriftlige spor end julekort og fødsels- og vielsesattester, en meget stærk oplevelse af, at de selv er led i en historisk udvikling.

7. Dilemmaer

I det første tidsskriftnummer formulerer redaktionskollektivet HW-projektets program som udforskningen af »de fundamentale elementer i det sociale liv – arbejde og materiel kultur, klasserelationer og politik, kønspolitiske forhold og ægteskab, familie, skole og hjem«. Disse temaer skal integreres i »en generel forståelse af kapitalismen, både som produktionsmåde og som et system af sociale relationer« (nr. 1, s. 1). Den principielle målsætning er m.a.o. at anlægge et helhedsperspektiv på arbejderklassens historie og se den som et konstituerende element i kapitalismens udvikling.

Er dette ambitiøse program nu blevet honoreret i de hidtidige bidrag? Desværre kun delvis. Som sagt ligger artiklernes styrke især i den engagerede fremstillingsform og mængden af temaer, der tages op. Men placeringen af disse temaer i en bredere sammenhæng er ofte mangelfuld eller helt udeladt. Det gælder især for de lokale pjecer og værkserien, hvor amatørhistorikerne dominerer. Analyserne er ofte beskrivende og hviler på en traditionel empirisk tilgang. Der er i de fleste tilfælde tale om en individualiserende, snarere end en generaliserende og komparativ form for historieskrivning. Styrken i denne form er den bredt anlagte, levende skildring og den kolorit og mangfoldighed, som ligger i fremdragelsen af eksempler af lokal-, gruppe- eller individualhistorisk art. Svagheden er, at det kan være svært at vurdere, hvorvidt de valgte eksempler er typiske eller særegne, at analyserne ofte har en noget statisk karakter, samt at de magtstrukturer og politiske og økonomiske drivkræfter, som formede tilværelsen, i temmeligt vid udstrækning negligeres. Der er næppe nogen tvivl om, at disse bidrag rummer en stærk implicit politisk og identitets-

skabende funktion for deres forfattere og den umiddelbare læserkreds, de henvender sig til. For udenforstående kan det dog være lidt skuffende, at undersøgelserne ikke i højere grad rummer en teoretisk og politisk perspektivering.

I tidsskriftet, hvor det er de professionelle historikers bidrag, der dominerer, er det i langt højere grad præcise hypoteser, som styrer analyserne, og de undersøgte fænomener forsøges placeret i deres bredere samfundssammenhæng. Men også tidsskriftet præges af en politisk og teoretisk skyhed, der er ret usædvanlig for socialistiske publikationer, hvad der formodentlig har en del at gøre med hele projektets anlæg. Som vi tidligere har nævnt, er gruppen bag HW en politisk front. Styrken i den politiske bredde og det gode kontaktnet til kvindebevægelse, fagbevægelse og venstrefløjsorganisationerne er, at man værner sig mod at skrive og formidle de former for legitimationshistorie, som der kendes skræmmende eksempler på, hvor historikere ukritisk har underordnet deres arbejde under partiets aktuelle strategiske eller taktisk betonedede behov for bestemte fortidstolkninger. Frontprincippet og projektets decentrale struktur fremmer desuden en usædvanlig og positiv tæthed mellem »producenter« og »forbrugere«. Men fronten er ikke omkostningsfri. Tilsyneladende er der stor forsigtighed m.h.t. at drive forskning i engelsk historie på denne side af 1. verdenskrig. Ved netop at tage fat på den mere umiddelbare fortid og den samtidshistorie, som den politiske front selv er en del af, ville man givetvis løbe ind i polariseringer og konflikter. Netop p.g.a. bredden bliver der mange temaer, som HW måske bevidst undlader at tage op. Ligesom de ældre marxistiske historikere veg uden om det 20. århundrede af hensyn til partilinjen, således har tidsskriftet ikke bragt indlæg om nyere engelsk historie, bortset fra artikler om henholdsvis Morris-fabrikkerne (nr. 6 og 7) og arbejderbevægelsens forhold til fascismen i 1930erne (nr. 5).

Set ud fra den professionelle historikers synsvinkel er noget af det mest værdifulde ved projektet generelt, at han eller hun til stadighed får aktualiseret sin forsknings brugsværdi

gennem en direkte konfrontation med de politiske bevægelser. Forskerens dilemma bliver så til gengæld: Hvor intim skal kontakten være? Fraværet af aktuelle analyser i HW kan for udenforstående efterlade indtrykket af en vis selvcensur.

Konfliktskyheden viser sig også i bredere forstand. Den voldsomme debat om gyldigheden af snart sagt alle sider af den traditionelle marxismes teoribygning, der har hærgnet de socialistiske publikationer i det sidste tiår, har ikke forplantet sig til tidsskriftet. I det hele taget er der meget få historiografiske og teoretiske diskussioner i de første numre. Inden for det sidste år er det forhold blevet ændret, omend ikke til redaktionens udelte begejstring. Debatten startede med en artikel i nr. 6 af Richard Johnson. Udfra et modificeret althusseriansk grundlag kritiserede han E. P. Thompsons *The Making of the English Working Class* (1963). Her havde, mente Johnson, personligt engagement og traditionel empirisme fået lov til at dominere på bekostning af den systematiske og teoriformidlede analyse. Netop Thompsons monumentale pionerværk har været det store forbillede for HW's behandling af arbejderklassens »glemte« liv og kampe, og reaktionerne lod da heller ikke vente på sig. I samme nummer lagde redaktionen afstand til Johnson i en lang leder, men slog dog samtidig til lyd for en øget diskussion af teoretiske problemer. I nr. 7 blev Johnson udsat for massiv opposition i to længere indlæg og hele fire læserbreve. En hovedlinje i svarene har været, at kritikken er blevet opfattet som et krav om, at respekten for historiens mangfoldighed skal afløses af stive og aprioriske teoretiske skabeloner. Diskussionsdeltagerne taler her tydeligvis forbi hinanden, for selvom Johnsons indvendinger mod Thompsons bog ikke alle er lige velvalgte, så har han peget på problemer, der i hvert fald er reelle for mange af HW-undersøgelserne.

Det samme gælder indirekte for en anden artikel i nr. 7, nemlig Tony Judts kritiske oversigt over den moderne borgerlige socialhistoriske forskning »A Clown in Regal Purple«. Ud fra et omfattende kendskab til den internationale litteratur demonstrerer han, hvordan disciplinen efterhånden er ved

at degenerere til pittoresk og atomiseret sensationsjag. Flere og flere nye temaer tages op lige fra menstruationsproblemer i middelalderen til forskellige øjenfarvers hyppighed i det 19. århundrede, uden at denne forskningsaktivitet styres af klare problemformuleringer eller gøres til genstand for relevansdiskussioner. Judt fremhæver navnlig, hvordan undersøgelser af denne beskaffenhed rummer en implicit reaktionær funktion, fordi emnerne behandles løsrevet fra de samfundsmæssige magtforhold og de politiske kampe.

Inden for HW-publikationerne kan man ikke finde paralleller til Judts mange groteske eksempler (der for øvrigt alle er hentet fra de mest velestimerede professionelle historikers arbejder). Men som sagt er der også her tit en manglende forbindelse mellem de levende mikroundersøgelser og det generelle samfundsmæssige niveau. Forhåbentlig vil projektets deltagere have mod til, ud fra denne glimrende artikel, også at gå videre med en kritisk diskussion af den interne forskningspraksis.

Debatten om Johnsons artikel har også af-dækket et andet dilemma omkring projektet. En læserbrevsskribent beklagede sig over, at han fandt debatten uforståelig og akademisk. Dette er et virkeligt ømt punkt, fordi det her kan være meget svært at gennemføre en lettilgængelig formidling. I samme nummers leder meddeler redaktionen da også, at den har overvejet at standse debatten, men efter lange diskussioner alligevel besluttet at gå videre.

Projektets intention om at overskride uddannelseskløften, som i vidt omfang er klassebetinget, kan her som på en række andre områder nødvendigvis ikke virkeliggøres fuldt ud. Udover at satse mere bevidst på det teoretiske arbejde har man også planer om at udbygge forskningsaktiviteternes kronologiske og geografiske rammer. Men hvordan kan amatørhistorikerne nå frem til at levere selvstændige bidrag inden for perioder og områder, som kræver omfattende teknisk-sproglige færdigheder af forskeren, adgang til utrykt kildemateriale i udenlandske arkiver m.v.? Og hvordan kan amatøren, der forsker med knaphed på de to afgørende ressourcer, der hedder penge og tid, blive ligestillet med den

professionelle? Svaret er, at projektet ikke fundamentalt kan overskride sådanne uligheder og den arbejdsdeling, der sædvanligvis har været mellem amatører og professionelle. Amatørerne synes dømt til fortrinsvis at arbejde med mikrohistoriske, engelske emner, mens de professionelle har langt videre spillerum. Arbejdsdelingen er også indbygget i selve publikationsformerne. De egentlige amatørhistorikere udfolder sig i de lokale pjecer, tidligere og nuværende Ruskin-elever i værkserien, mens projektets professionelle og indkaldte »gæsteforelæsere« formidler deres resultater i tidsskriftet.

9. Perspektiver

Der findes med andre ord på flere områder en vis afstand mellem projektets ideelle målsætning og realiteterne. Begrænsningerne rækker dog ikke ved det faktum, at HW er det hidtil mest vidtgående forsøg på at skabe en demokratisk historisk forskning og formidling.

Diskussionen om forholdet mellem righistorie og lokalhistorie, de professionelle og amatørerne har traditionelt foregået på faghistorikernes præmisser. I det omfang de har udtrykt positiv interesse, har denne normalt bestået i en lidt nedladende ros til de lokale amatører, der leverede råstof til den »rigtige« historieforskning. Den elitære holdning har ikke mindst været at finde hos socialister.⁹

Det faglige nybrud, der har præget den internationale forskning i det sidste tiår, og i hvilket marxister har spillet en fremtrædende om end ikke enerådende rolle, har netop søgt at lægge afstand til mikro- og lokalhistorien. I opposition mod den ældre forsknings detail-

studier og synteseangst har man forsøgt at opbygge en teoriformidlet analyse af de »lange linjer« i historien – sammenhængen mellem samfundsudviklingen og de demografiske og teknologiske forandringer, de økonomiske konjunkturer og krisecykler, kapitalakkumulation og -investering m.v. Omkostningerne ved denne forskningsaktivitet har imidlertid bestået i, at det enkelte menneskes og de sociale klassers vilkår kommer til at fremstå som resultat af anonyme, ydre kræfter, socialiseringsformer og samfundsstrukturer, det er umuligt at beherske eller gribe ind overfor. Mennesket bliver offer for og ikke skaber af historien.

Dette er givetvis én af årsagerne til, at den nye historieforskning ikke har været i stand til at overvinde formidlingskløften til den bredere offentlighed. Den direkte oplevelsesdimension, der er knyttet til mødet med konkrete historiske individers eksistens, kan ikke tilgodeses i makroundersøgelserne. Den meget store historiske interesse, der vitterligt findes, har derfor i stedet fået afløb i passiv tilegnelse af diverse fjernsynsseriens hofintriger og følelsepornografi. Heroverfor har HW-projektet sat ind med en aktiv mobilisering af den historiske interesse ved at tage udgangspunkt i genkendelige størrelser fra folks hverdagsliv og miljø.

Vores interesse for HW skyldes ikke mindst, at vi deler den politiske opfattelse, der er grundlaget for projektet. Som faghistorikere finder vi, at der ligger en udfordring i dets opdyrkning af en socialistisk lokalhistorie og i dets radikale omdefinering af forskerrollen. Vel findes der i HW-undersøgelserne en utilfredsstillende formidling mellem mikro- og makroniveau, men dette problem har de

9. Uafhængigt af HW har der dog i de seneste år været flere eksempler på en ændret holdning. Mest bemærkelsesværdigt er udsendelsen af J. Chesneaux's *Du passé faisons table rase?*, Paris 1976 (eng. overs. 1978). Chesneaux, der er professor ved Sorbonne, internationalt anerkendt som førende Asiens-historiker og tidligere medlem af kommunistpartiet, foretager her et vidtgående (selv)opgør med den marxistiske makrohistorie og den akademiske afpolitisering. Hans positive alternativ er en engageret deltagelse i lokale politiske bevægelser arbejder. I Sverige har S. Lindqvist udsendt en utraditionel og meget velskrevet »håndbog«: *Gräv där du står: Hur man utforskar ett jobb*, Stockholm 1978. Bogen vender sig polemisk mod de politiske skævheder i svensk lokal- og erhvervshistorie og anviser omhyggeligt og konstruktivt 30 forskellige måder man kan undersøge sit arbejde og dets historie (herunder en gennemgang af forskellige kildetyper, arkivbrug osv.). Der er altså tale om en politisk bevidst afmytologisering af forskningsprocessen, der ligger helt i tråd med HW's intentioner. Endelig har det norske, socialistiske tidsskrift *Kontrast* udsendt et emnummer om historie (nr. 77, 1978), hvor diskussionen af det lokalhistoriske arbejde spiller en fremtrædende rolle.

*Humleplukkerske fra 1800-tallets Sussex. Illustrationen, der er hentet fra *Village Life and Labour* er et karakteristisk udtryk for HW-projektets interesse for traditionelt oversete person- og erhvervsgrupper.*

fælles med al anden forskning. Det er let at påpege svagheden – sværere at angive løsningsforslag. Projektets faghistorikere har helt eller delvist sat sig uden for universitetsmiljøet og har derved kunnet integrere personlige, politiske og faglige interesser på en måde, som ikke er mulig i den præstations- og karriereorienterede akademikerverden. De personlige omkostninger i form af økonomisk usikkerhed og vanskelige arbejdsforhold hø-

rer dog med til billedet af denne fribyttertilværelse.

Sådanne perspektiver og dilemmaer er vel især påtrængende for socialister, men vi mener også, at den afmytologisering og demokratisering af forskningen, som HW står for, kan være af interesse for ikke-socialister. Der findes i øjeblikket i dansk lokalhistorisk forskning flere forsøg i samme retning: Undersøgelserne af folkelivet under besættelsestiden som Else-Marie Boyhus har iværksat på Lolland-Falsters stiftsmuseum; det projekt Allan Berg Nielsen fra Randers Kulturhistoriske Museum forestår omkring strejken i 1925 eller foreningsarbejde af den karakter, der f.eks. finder sted i Egnshistorisk forening Hvalsø.¹⁰ Også i folkeskolen og gymnasiet er man som bekendt begyndt at benytte elevernes lokale erfaringsverden som grundlag for historieundervisningen.

I alle disse sammenhænge mener vi, at man kan hente opmuntring og inspiration i HW-projektet, og det gælder ikke alene organisatoriske og formidlingsmæssige forhold, men også selve forskningens indhold. Da Dan Turell i 1975 skrev sin utraditionelle Vangede-lokalhistorie kunne han konstatere:

»Der findes en masse bøger om Gentoft (de har et helt værelse fuld af dem på hovedbiblioteket i Hellerup), hvor de skriver side op og side ned om hvert andet velhaverpalæ på villavejene. I dem finder man aldrig ét ord om Vangede, ikke ét ord om »småfolkene«, »bisserne« eller »rosset« i Vangede.«¹¹

Dette problem eksisterer fortsat, ikke kun for Vangede.

10. Jvf. H. Ingemanns interessante artikel »Hvad vil vi med det folkelige historiske arbejde?«, *Fortid og Nutid* 28: 1, 1979, s. 50–60.

11. *Vangede Billeder*, Samleren 1975, s. 136.